

NOTA:**Diàlegs Mediterrània +25****L'impacte de la Covid-19 a la Mediterrània Sud
i la cerca de respostes euromediterrànies**

Conferència en línia, 9 de setembre de 2020

Característiques de la reunió

Dimecres, 9 de setembre, la Generalitat de Catalunya, en col·laboració amb l'IEMed, va oferir la segona sessió de diàleg virtual organitzada amb motiu del 25è aniversari del Procés de Barcelona (1995-2020) en el marc del cicle "Diàlegs Mediterrània + 25", que abordarà fins a l'octubre qüestions transversals de les relacions euromediterrànies per aportar-hi noves visions i propostes.

Ponents

La sessió virtual va comptar amb la participació de les següents personalitats:

Maciej Popowski, director general adjunt de la Direcció General de Política de Veïnatge i Ampliació de la UE de la Comissió Europea; **Elisabet Nebreda**, secretària d'Acció Exterior i de la UE de la Generalitat de Catalunya; **Joella M Abi-Rached**, investigadora de l'École Normale Supérieure et École des Hautes Etudes en Sciences Sociales del Líban; **Oumayma Bourhriba**, del Policy Center for the New South del Marroc; **Zied Boussen**, de la Arab Reform Initiative de Tunísia; **Shams Hanieh**, del Palestinian Economic Policy Research Institute; **Shereen Shaheen**, del West Asia-North Africa Institute de Jordània; **Emmanuel Cohen-Hadria**, responsable de Polítiques Euromediterrànies de l'IEMed; i **Josep Ferrer**, director general de l'IEMed.

Objectiu

Aquest segon diàleg s'ha centrat en l'impacte de la crisi sanitària i social de la covid-19 en les economies del sud de la Mediterrània. El seminari ha comptat amb la participació d'experts del Líban, Marroc, Jordània, Tunísia, Marroc i Palestina, i amb la intervenció del director adjunt de Política de Veïnatge i Ampliació de la Comissió Europea.

Qüestions més rellevants

Es pretenia abordar, entre d'altres, les següents qüestions:

- Com han gestionat les autoritats públiques dels països de la Mediterrània la pandèmia? Han mitigat l'impacte socioeconòmic? Quines perspectives tenen?
- Com ha donat suport la UE al Veïnatge Sud davant la pandèmia? Quina n'ha estat la percepció en aquests països?
- Com afecta tot plegat a les principals orientacions de les polítiques i els instruments de veïnatge de la UE respecte a la regió? Té repercussions sobre l'agenda comercial euromediterrània o sobre el suport de la UE a les reformes en aquests països?

Contingut de la jornada

Elisabet Nebreda, secretària d'Acció Exterior i de la UE de la Generalitat de Catalunya, ha fet la obertura institucional de la jornada. Nebreda ha recordat que la Mediterrània serà sempre un espai d'intercanvi cultural i creació de llaços socials i econòmics. Ha recordat el fet que el Govern està desplegant una nova estratègia a la zona Mediterrània i també el fet que s'aborda de forma central el desplegament de l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS).

Segons la secretària, el Govern de Catalunya s'esforça en treballar per compartir valors i interculturalitat. En aquest sentit, la crisi de la covid-19 ha suposat un punt d'inflexió per a tota la humanitat, un veritable repte per la societat, que ha tingut un fort impacte, i que alhora ha canviat molts comportaments i models desenvolupats fins ara. "Hem après a no donar coses per fetes, i hem vist com som de vulnerables punt de vista sanitari, social i econòmic. Sortirem de la crisi convençuts que l'Agenda 2030 és la guia adequada per assegurar la recuperació econòmica i social", ha destacat Nebreda. Ha explicat que el Govern es centra en l'objectiu de mitigar els efectes de la pandèmia en els sectors més sensibles de la societat i en desenvolupar noves eines per estimular la resiliència en sectors vitals de l'economia, com el turisme o el comerç.

En aquesta referència als sectors més vulnerables, Nebreda ha fet referència als refugiats i desplaçats interns que ja havien patit prou fins ara, i ha fet referència a l'incendi ocorregut aquest matí de dimecres en el camp de refugiats de Lesbos. Pel que fa a l'ajuda humanitària, la secretària ha destacat els treballs duts a terme en el marc del Comitè Català d'Ajuda Humanitària i d'Emergència, que ha aprovat suport per valor de 1,7 MEUR per 11 projectes realitzats per ONGs catalanes i altres organismes multilaterals en països com ara: el Marroc, Palestina, Cisjordània -en especial amb els kurds desplaçats de Síria-, i la coordinació i lliurament de material quirúrgic i de laboratori de la zona sud-est del Sàhara Occidental.

La sessió ha tingut un especial interès perquè representants de diferents ens de països com el **Líban, Marroc, Tunísia, Palestina i Jordània** han presentat una visió experta de quina és la seva situació actual. A continuació es resumeixen les seves intervencions i s'inclouen diapositives amb informació macroeconòmica presentada. Després hi ha intervingut el representant de la Comissió Europea.

Joella M Abi-Rached, investigadora de l'École Normale Supérieure et École des Hautes Etudes en Sciences Sociales del **Líban** ha fet una breu síntesi de la greu situació que viu el país. Ha explicat que el país viu una crisi dramàtica, no només per covid sinó per l'explosió que va devastar gran part ciutat i també es va endur per endavant llits d'hospitals que tanta falta fan ara. Ha destacat que la pobresa extrema ha augmentat els últims anys i que la desocupació també està en nivells molt alts des de l'inici de la crisi econòmica el setembre de 2019. Milers d'empreses han perdut accés al canvi i a les exportacions, les famílies han perdut l'accés als comptes bancaris i s'ha reduït l'accés a les divises exteriors per les retallades salarials. Ha explicat que el Govern del Líban ha proposat un modest paquet de mesures per la crisi sanitària, abans de l'explosió del port. 200.000 famílies han tingut accés als ajuts però hi ha més del triple de necessitat. Segons Abi-Rached, es calcula que cal augmentar el 10% del pressupost del Ministeri de Salut per poder fer front a la covid-19 abans de l'explosió del port.

Destaca que l'ajuda econòmica externa és cabdal perquè el país no té prou eines: per finançar caldria imprimir més diners i això complicaria molt les variables macroeconòmiques. Ha subratllat que França s'hi ha implicat amb una inversió de 300 MEUR i la UE amb 63 MEUR, però que tot això no arriba a compensar la doble necessitat generada per la covid i per l'explosió del port. Macron s'ha compromès a més material, però no és suficient. Ha explicat que el Líban té un nou govern, que se centrarà més en l'economia i l'estímul empresarial, i que no ha generat gaire expectatives hores d'ara.

A less than modest economic package for the Covid-19 fallout pre-catastrophic explosion of the Beirut port

- **Social Affairs Ministry:** LBP 75 billion assistance (~\$19 million at the official exchange rate) to ~ 200,000 families (so far only 50,000 will benefit)
- **Ministry of Public Health:** \$40-60 million estimated extra health costs
- **World Bank** (Health Resilience Project for Lebanon): \$40 million
- **Ministry of Finance:** the government has asked banks to reschedule loans to SMEs at low interest rates ; new tax measures ; rescheduled all the loans due by destroyed businesses

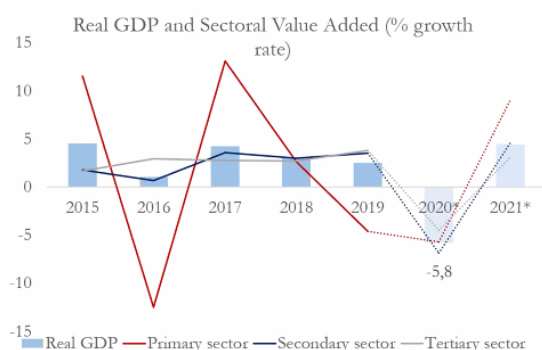
EU support

- **Since 2011:** more than €660 million in humanitarian funding
- **Post- blast:** disaster experts and medical teams, over 2, 000 chemical protection suits, more than 50 tonnes of medical equipment as well as critical medical, food items, surgical kits, thousands of FFP2 masks and protective kits
- **Paris conference** (Beirut blast relief): ~€300 million (EU contribution: €63 million)

But the needs are immense and estimated in the billions

En el cas del **Marroc**, **Oumayma Bourhriba**, del Policy Center for the New South, ha explicat com l'economia marroquina no s'ha lliurat de la crisi actual, sense precedents per la velocitat dels seus efectes, que ha obligat a prendre mesures dràstiques i que genera moltes incerteses en el futur de l'economia. La següent diapositiva resumeix els indicadors que ha generat la crisi al país:

COVID-19's Socio-economic Impacts on the Moroccan Economy

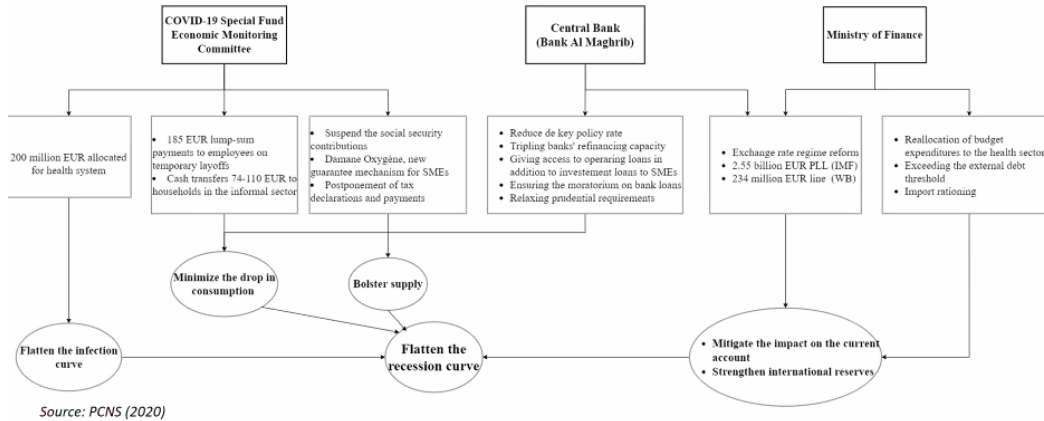

Source: High Commission for Planning

- The upturn of commercial, transportation and manufacturing activities in the third quarter has eased the slowdown to -4.1% instead of -13.8% in the second.
 - 86% of those who stopped their activities during the lockdown resumed their activities totally and/or partially after deconfinement.
 - The unemployment rate increased by 4.2 points between the second quarters of 2019 and 2020
- Disturbing social and macroeconomic balances

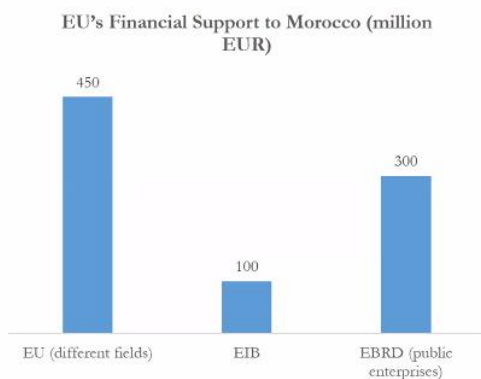
Pel que fa a les eines d'ajuda, ha destacat que el govern marroquí ha estructurat eines d'ajuda i força mecanismes d'estímul que es resumeixen a continuació:

Morocco's Economic Stimulus Package

Pel que fa a les ajudes de la UE, s'han compromès 450 MEUR, dels quals 150 ja s'han executat i la resta més endavant. La crisi ha evidenciat la dependència del Marroc i d'Europa de la Xina en molts aspectes i això genera debat al país.

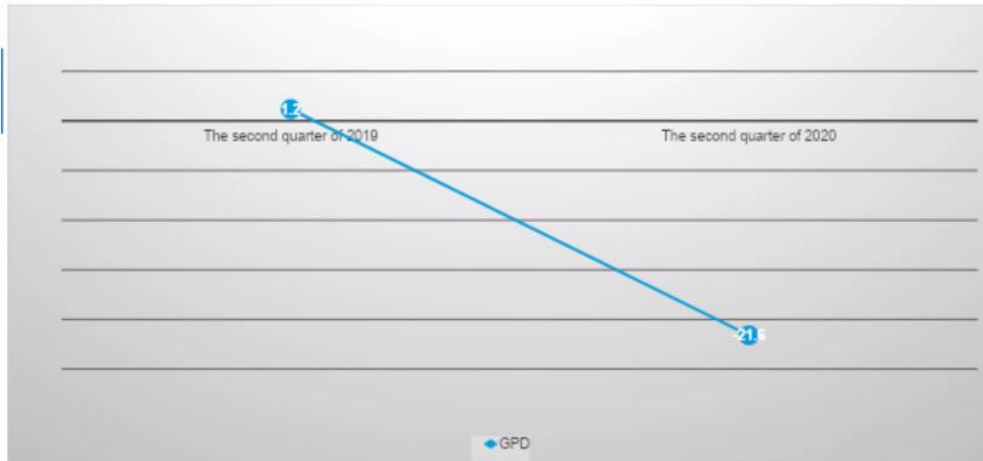
Morocco and European Union in times of COVID-19

- The current crisis highlighted the overreliance of the EU industry on China in many fields.
- Strengthen the cooperation to increase the resilience of both Morocco and EU.
- Morocco has proven its ability to adapt to the new market demands.
- Building on common environmental goals
- Accelerating the Deep and Comprehensive Free Trade Agreement.

Finalment, explica que el Marroc ha produït 7,8 milions de mascaretes al dia i que n'ha exportat moltes aquests mesos, el que és una clara demostració de la capacitat d'adaptació de l'economia del país.

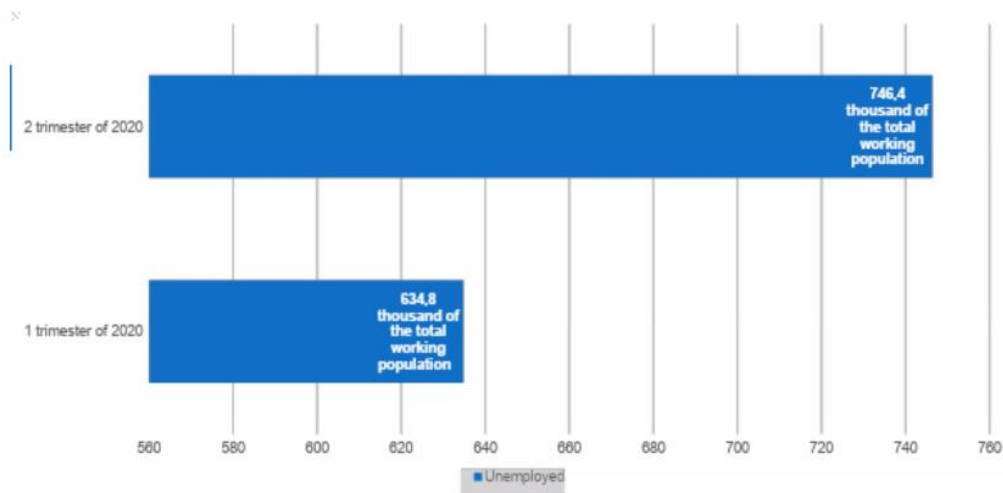
Pel que fa a **Tunísia**, **Zied Boussem**, de la Arab Reform Initiative ha resumit l'impacte de la pandèmia al país i les principals variables macroeconòmiques resultants:

GDP fell drastically by 21.6% in the second quarter of 2020, comparing to previous year.

Source: INS, 2020

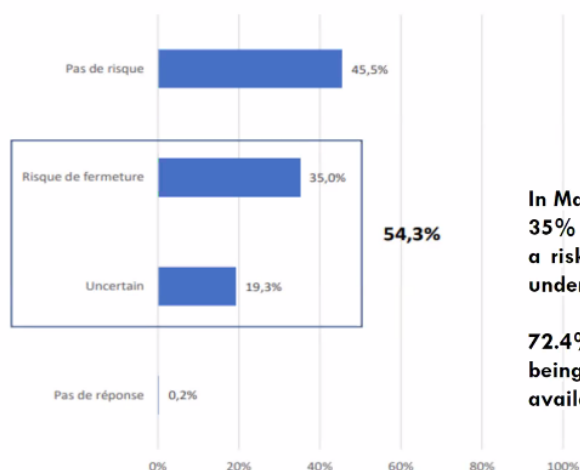
5

Unemployment rate in Tunisia reached 18% (+2.5%) in the second quarter of 2020

Source: INS, 2020

6

In May and June 2020:

35% of active companies said they are exposed to a risk of bankruptcy and/or of permanent closure under current conditions.

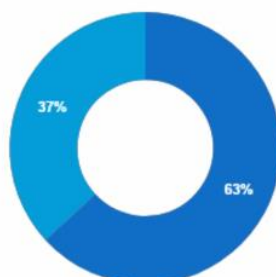
72.4% of companies said they face risks of not being able to cover some of their expenses with available funds.

Source: INS, 2020

8

Proportion of households impacted by the consequences of COVID-19

■ Impacted ■ Not impacted

More than a third of the poorest households reduced the quantity or quality of food items consumed during confinement.

57% of households consider that their financial situation has deteriorated during/after confinement

Source: INS, 2020

9

Aquestes dades macroeconòmiques apunten que, a diferència del Marroc, Tunísia té la crisi política més gran des de 2013, i fa mes i mig que no hi ha un govern funcional. L'anterior govern va dimitir per temes de corrupció i el país té una manca de lideratge. Aquesta manca d'estabilitat ha generat amenaces i atemptats terroristes a agents de l'autoritat: fins a 20 atemptats des del passat mes de juny. Cal afegir-hi la crisi socioeconòmica i és que el confinament ha tingut un efecte molt greu en els sectors més vulnerables de la societat, que s'estan empobrint encara més. Parlem, per exemple, de les dones del sector agrícola, les primeres a ser acomiadades per les empreses. Els immigrants han experimentat també una caiguda en la qualitat de l'accés als serveis sanitaris i als hospitals públics de Tunísia. La comunitat LGBTI ha declarat que té problemes professionals i d'accés a la sanitat i de suport públic. A més, l'estat tunisià va anunciar el passat març mesures financeres per a les empreses i les llars. La UE també ha donat suport

amb 250MEUR per un paquet de mesures que hores d'ara no se'n saben detalls, ni assignacions o despesa concreta. Finalitza amb una reflexió: el proper mes de gener serà el 10è aniversari de la revolució i el panorama hores d'ara no és gens esperançador.

-

Shams Hanieh, del Palestinian Economic Policy Research Institute, explica que a **Palestina** ja s'ha registrat una caiguda del PIB molt marcada i que el deute del sector públic ascendeix a 2.900M\$, fins al punt que el govern no ha pogut pagar els salaris del sector públic i la taxa d'aturats ha augmentat un 46%, fins a les 211.000 persones a l'atur. Hanieh ha recordat que el govern palestí té una capacitat de maniobra molt limitada en comparació a d'altres països, perquè hi ha el control israelià i una manca d'ingressos fiscals. L'Autoritat monetària palestina ha anunciat alguns recursos, com un fons de solidaritat per recollir donacions del sector privat per finançar el sector de la sanitat.

La UE ha anunciat un paquet d'ajuts de 71 MEUR per lluitar contra la pandèmia per al sector sanitari i PIME. També aporta 23 MEUR de pressupost d'emergència per cobrir els salaris de juny de 43.000 funcionaris de Cisjordània i una contribució de 48 MEUR per pagar les pensions. Hanieh destaca que aquest sistema no és sostenible i que la situació de la pandèmia ho ha facilitat però que cal un finançament diferent, que sigui més estable perquè el país pugui sortir de la crisi econòmica i social que ja hi havia, i que se suma a la sanitària. Cal tenir en compte l'ambient hostil de la zona, amb els assentaments i els bloquejos econòmics dels EUA, que genera molts efectes en les llars. En aquest sentit, demana, cal reorientar l'ajut i el paper de la UE.

-

Finalment, **Shereen Shaheen**, del West Asia-North Africa Institute de **Jordània**, ha sintetitzat que en aquest país la situació es veu força negra, però no tan dolenta com a Líban o Palestina. Explica que ha calgut escollir entre salvar gent o salvar l'economia i es va decidir tancar l'economia preventivament i fer polítiques en el sector sanitari. Es van prohibir moviments i obertura comerç, una iniciativa complicada, i posteriorment es va permetre certa activitat per garantir uns mínims proveïments, que han resultat ser una línia vital per a l'economia. Hi ha hagut un impacte molt gran en l'economia: el 21% llars només tenen diners per les properes 2 setmanes. S'ha aprovat prohibir acomiadaments i garantir subministraments essencials, però tot i així hi ha hagut efectes devastadors. Cal tenir en compte que el 46% de la població activa és informal: jornalers, grangers, segona mà, etc. i que això representa el 25% de les rendes del país, sense contractes formals ni beneficis socials. Destaca que el 68% de les llars consideren que han perdut la feina informal. Els que continuen treballant estan molts d'ells per sota del salari mínim.

La "part positiva" és que les dones s'han vist menys afectades perquè el seu sector d'ocupació és més vital: educació i sanitat. El 21% dones han estat acomiadades de forma permanent, comparat al 29% dels homes.

La mortalitat de la crisi ha estat afortunadament baixa i el govern té una bona oportunitat per recuperar la credibilitat perduda. Hi ha hagut iniciatives creatives, inclòs la UE, per fer efectiva l'ajuda humanitària, com ara projectes per desenvolupar mascaretes de protecció i la transformació de projectes anteriors per fer front als nous reptes. Jordània és el 2n país després del Líban en l'acollida de refugiats sirians. La UE ha promès 20 MEUR per serveis de salut i d'higiene. Segons la investigadora, cal concentrar-se en la millora de la situació dels treballadors informals i fer accions que permetin una sortida a de la crisi amb resiliència i innovació.

-

A banda de l'explicació dels diferents països, el plat estrella de la sessió ha estat la intervenció de **Maciej Popowski, director general adjunt de la Direcció General de Política de Veïnatge i Ampliació de la UE de la Comissió Europea.**

Popowski ha ressaltat que el 25è aniversari del Procés de Barcelona recorda com va ajudar a posar a l'agenda els temes mediterranis, i que la crisi destaca la importància d'una estratègia de la UE coherent amb els països del sud, per la covid i pels efectes a llarg termini que també tindrà sobre Europa.

El director general adjunt explica que al principi la UE va generar una resposta global d'urgència davant la covid19, per fer front a la complexa situació arreu del món.

En el cas del veïnatge sud, segons Popowski, cal utilitzar totes les eines que hi ha i reorientar la tasca de la UE. Cal una resposta clara a l'emergència, i ho és l'exemple d'enviament d'equips de protecció donats per la UE, i el reforç dels estaments sanitaris, a curt i mig termini en segons quines situacions. Destaca que la Comissió intentem dissenyar una resposta que permeti mitigar l'impacte socioeconòmic. Aquest marc és l'eina per vincular les noves accions amb les principals prioritats UE que s'han definit a principi de mandat (Pacte verd, Agenda digital i una Economia que treballi per la gent). Popowski creu que són objectius comuns i en general tothom va en la mateixa línia: "volem veïnatge verd i digitalitzat, tots hi estem interessats".

Segons aquest marc, la UE ha reorientat la seva assistència, tot i que no ha abandonat la resta de programes, i ara es centra en mesures per combatre pandèmia i impacte.

En el cas del veïnatge sud destaca que s'han re-assignat 2.900 MEUR d'ajuts de fons estructurals i bilaterals, i que s'ofereixen tant préstecs amb condicions molt favorables, com subvencions. Popowski reconeix que alguns països de la regió ja tenen problemes endeutament molt grans i que cal garantir la liquiditat de tots els països. Destaca la contribució de la UE al fons especial del Marroc per a la gestió pandèmia i assegura que exemples com aquest es continuaran duent a terme en un futur immediat, així com el suport de les institucions europees a les PIME, i suport per reforçar estructures financeres.

Pel que fa als refugiats, Popowski subratlla que s'han utilitzat fons europeus per exemple a Síria i al nord d'Àfrica per proporcionar assistència d'emergència als grups més vulnerables, com ara accions de distribució d'equips sanitaris bàsics i higiènics, mesures socials i contra la violència de gènere. Apunta que l'explosió del port de Beirut va requerir assistència immediata de la UE. Aquest és el tipus d'assistència que ens beneficia a tots.

Pel que fa al futur, Popowski destaca que la UE està avançant al proper Marc pressupostari per als propers 7 anys, i que s'està dissenyant la cooperació a la ribera sud. Apunta que s'intentarà connectar el concepte a l'aniversari del Procés de Barcelona i que s'analitzin objectius i prioritats: reconstruir millor, més resiliència a la societat i en l'economia, i fer les coses de manera diferent, és a dir "que sigui recuperació sostenible, que l'economia pugui assolir resultats satisfactoris per les persones". Aquest disseny es fa en contacte directe amb gent de la regió.

[+](#) Informació i enllaç a la conferència